

Iepirkumu uzraudzības
birojs

APSTIPRINĀTS: 14.08.2019.

Interesu konflikta aktuālie jautājumi publiskajos iepirkumos

I Iepirkuma komisijas darbības pamatprincipi

Pasūtītāji praksē nereti pārāk šauri saprot Publisko iepirkumu likuma (turpmāk – Likums) 25. pantā un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 30. pantā minētos interešu konflikta gadījumus.

Minētās normas ietver gan precīzi definētu saistību, kas norāda uz interešu konfliktu, gan plašāk neatšifrētu pazīmi – pretendenta vai kandidāta interešu pārstāvēšanu.

Attiecīgi, vērtējot interešu konflikta gadījumu saistībā ar kandidāta vai pretendenta interešu pārstāvēšanu jāņem vērā Direktīvas 2014/24/ES¹ 24. panta otrajā daļā vai Direktīvas 2014/25/ES² 42. panta otrajā daļā paredzētais, ka interešu konflikta jēdziens ietver vismaz visas tās situācijas, kad līgumslēdzējas iestādes personāla locekļiem vai tāda iepirkumu pakalpojumu sniedzēja personāla locekļiem, kas rīkojas līgumslēdzējas iestādes vārdā, kuri ir iesaistīti iepirkuma procedūras rīkošanā vai var ietekmēt šīs procedūras iznākumu, ir tieša vai netieša finansiāla, ekonomiska vai cita veida personiska ieinteresētība, ko var uzskatīt par tādu, kas kompromitē viņu objektivitāti un neatkarību iepirkuma procedūras kontekstā.

Līdz ar to interešu konflikta definīcija ietver jebkāda interešu konflikta iespējamību (proti, pietiek ar informāciju, kas jebkādā veidā kompromitē personas objektivitāti un neatkarību iepirkuma kontekstā).

Piemēram, ja pirms iepirkuma komisijas izveidošanas pasūtītāja rīcībā ir informācija, ka konkrēta persona, iespējams, jebkādā veidā varētu ietekmēt vai kompromitēt iepirkuma norisi, vai šai personai varētu būt zināma jebkāda informācija, kas, iespējams, nenodrošinātu šīs personas objektivitāti vai vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu, pasūtītājam būtu jāizvērtē, vai šāda persona būtu jāiekļauj iepirkuma komisijas sastāvā. Proti, pasūtītājam būtu jāizvērtē katra konkrētā situācija ar mērķi pēc iespējas maksimāli samazināt risku, ka iesniegtie piedāvājumi netiks pakļauti vienādiem nosacījumiem.

Arī Eiropas Savienības Tiesa 2015. gada 12. marta spriedumā lietā C-538/13 ir norādījusi, ka līgumslēdzējām iestādēm pret visiem komersantiem ir jāizturas vienādi un nediskriminējoši un jārīkojas pārredzami. No tā izriet, ka minētajām iestādēm publiskā

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/25/ES (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK

iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas principu piemērošanā ir piešķirta **aktīva loma**. Līgumslēdzējai iestādei katrā ziņā ir jāpārbauda, vai nepastāv iespējami interešu konflikti, un ir jāveic pasākumi, lai nepieļautu un atklātu interešu konfliktus, kā arī novērstu to sekas.

Tāpat jāņem vērā, ka Likuma 25. pantā noteiktie interešu konflikta ierobežojumi ir attiecināmi ne tikai uz iepirkuma komisijas locekļiem un ekspertiem, bet arī uz **iepirkuma dokumentācijas sagatavotājiem**, kas ir **pasūtītāja amatpersonas vai darbinieki** (turpmāk – Darbinieki), bet nav iepirkuma komisijas locekļi.³

Līdz ar to arī Likuma 25. panta trešajā daļā minētais **pienākums parakstīt apliecinājumu** par to, ka nav tādu apstākļu, kuru dēļ varētu uzskatīt, ka persona ir ieinteresēta konkrēta kandidāta vai pretendenta izvēlē vai darbībā vai ka tā ir saistīta ar tiem šā panta pirmās daļas izpratnē, ir attiecināms gan uz iepirkuma komisijas locekļiem un ekspertiem, gan arī uz Darbinieku.

Ņemot vērā, ka praksē iepirkuma komisijas darbā bieži tiek piesaistīts iepirkuma komisijas sekretārs, kurš nav iepirkuma komisijas loceklis, bet kura rīcībā ir visa ar iepirkuma norisi saistītā informācija un kurš līdz ar to varētu ietekmēt iepirkuma norisi, ieteicams minēto apliecinājumu parakstīt arī iepirkuma komisijas sekretāram.

Uz iepirkuma dokumentācijas sagatavošanā iesaistīto Darbinieku ir attiecināms Likuma 25. panta pirmajā un otrajā daļā noteiktais ierobežojums un trešajā daļā noteiktais pienākums parakstīt apliecinājumu, ja konkrētais darbinieks **faktiski sagatavos prasības (vai daļu no tām)**, kas kandidātiem vai pretendentiem būs jāievēro, piemēram, konkursa nolikumā, tai skaitā tehniskajās specifikācijās un līguma projektā, kandidātu atlases nolikumā vai uzaicinājumā iesniegt piedāvājumu iekļautās prasības.

! Par iepirkuma dokumentāciju Likuma 25. panta pirmās, otrās un trešās daļas izpratnē nav uzskatāmi iepirkuma komisijas sēžu protokoli un iepirkuma procedūras ziņojums.

Piemēri, kad Darbiniekam apliecinājums IR jāparaksta:

- Darbinieks (IT speciālists) gatavo tehnisko specifikāciju datortehnikas iepirkumam;
- Darbinieks (jurists) gatavo nolikumu, formulējot kvalifikācijas prasības vai vērtēšanas kritērijus, vai līguma noteikumus (termiņus, sankcijas, garantijas);
- Darbinieks pēc būtības gatavo atbildes (skaidrojumus) uz piegādātāja uzdotajiem jautājumiem par dokumentācijā izvirzītajām prasībām.

Piemēri, kad Darbiniekam apliecinājums NAV jāparaksta:

- Darbinieks apkopo informāciju par tā struktūrvienības vajadzībām, nosakot, kādas preces nepieciešamas un kādā apjomā, vai saskaņo jau sagatavotu iepirkuma dokumentāciju, izvērtējot tās atbilstību struktūrvienības vajadzībām, bet neizstrādā tehniskās specifikācijas (konkrētus parametrus);

³ Šāds regulējums ietverts arī Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 30. pantā

- Darbinieks (jurists) pārbauda sagatavoto iepirkuma dokumentāciju, vērtējot, vai tā nav pretrunā ar publisko iepirkumu regulējošajiem vai citiem normatīvajiem aktiem;
- Darbinieks, kas tehniski noformē iepirkuma dokumentāciju, piemēram, apkopo citu ekspertu sagatavoto informāciju;
- Darbinieks ir bijis iesaistīts standartnolikuma izstrādē, kas netiek gatavots konkrētam iepirkumam;
- Darbinieks ir bijis iesaistīts tāda konkursa nolikuma izstrādē, kas bijis izmantots iepriekšējā iepirkumā un kuru iepirkuma komisija citā iepirkumā izmanto atkārtoti, ja Darbinieks šajā iepirkumā vairs netiek iesaistīts nolikuma prasību pārskatīšanā un pilnveidošanā (izņemot situāciju, ja pirmais iepirkums pārtraukts vai izbeigts un atkārtoti uzsākts, nepārskatot iepirkuma dokumentācijas prasības).

Likums nenosaka, kurā brīdī vai cik reizes apliecinājums būtu jāparaksta, tas faktiski izriet no apliecinājuma satura un no tā, kurā brīdī attiecīgā persona tiek iesaistīta iepirkuma veikšanā.

Nemot vērā apliecinājuma mērķi – mazināt iespēju, ka iepirkuma komisijas locekļi, Darbinieki vai eksperts, kas iesaistīti iepirkuma dokumentācijas sagatavošanā, varētu nonākt interešu konflikta situācijā, kā arī to, ka iepirkuma komisijas locekļi vai Darbinieki uzsāk darbību attiecīgajā iepirkumā jau pirms pieteikumu vai piedāvājumu atvēršanas, piedaloties dokumentācijas izstrādāšanā un apstiprināšanā un atbilžu sagatavošanā uz ieinteresēto piegādātāju jautājumiem, **parakstīt apliecinājumu nepieciešams brīdī, kad attiecīgā persona uzsāk darbību iepirkuma komisijas sastāvā vai tiek pieaicināta kā iepirkuma dokumentācijas sagatavotājs.**

Apliecinājumam jāparedz, ka iepirkuma komisijas loceklis, Darbinieks vai eksperts **nav ieinteresēts konkrēta tirgus dalībnieka izvēlē vai darbībā vai saistīts ar to** Likuma 25. panta pirmās vai otrās daļas izpratnē, kā arī, tiklīdz tas konstatēs ieinteresētību vai šādu saistību ar kādu tirgus dalībnieku, tas informēs iepirkuma komisiju par interešu konfliktu. Ja apliecinājumu paraksta iepirkuma komisijas loceklis, tas papildus apliecina, ka atsauks dalību iepirkuma komisijā, iestājoties Likuma 25. panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajam interešu konfliktam.

Ja Darbinieks vai iepirkuma komisijas loceklis tiek piesaistīts iepirkuma dokumentācijas sagatavošanā vai iepirkumu komisijas darbā vēlāk, tas apliecinājumu paraksta attiecīgajā iepirkuma norises posmā, precizējot apliecinājuma saturu (piemēram, apliecinot, ka iepirkuma dokumentācijas izstrādāšanas laikā nav pārstāvētas konkrēta piegādātāja intereses, kā arī apliecinot to, ka iepirkuma komisijas loceklis vai Darbinieks faktiski **nav saistīts** ne ar vienu no konkrētajā iepirkumā pieteikumus iesniegušajiem kandidātiem vai piedāvājumus iesniegušajiem pretendentiem un/vai to apakšuzņēmējiem atbilstoši Likuma 25.panta pirmās un otrās daļas regulējumam (ja apliecinājums tiek parakstīts **pēc** pieteikumu vai piedāvājumu atvēršanas).

Attiecīgi iepirkuma komisijai ir jānodrošina, ka:

- tā ir informēta par visām iepirkuma dokumentācijas sagatavošanā iesaistītajām personām, t.sk. arī Darbiniekiem;
- pēc pieteikumu un/vai piedāvājumu atvēršanas visi Darbinieki tiek informēti attiecīgi par kandidātiem vai pretendentiem (un to piedāvājumos norādītajiem apakšuzņēmējiem), kas iesnieguši piedāvājumus.

Elektronisko iepirkumu sistēmā ir jāparaksta **divi apliecinājumi**, proti, viens apliecinājums, uzsākot darbu, otrs – pēc piedāvājumu atvēršanas. Pirmā apliecinājuma parakstīšana ļauj piekļūt iepirkuma komisijas darba videi, lai izsludinātu iepirkumu un veiktu grozījumus nolikumā, savukārt otra apliecinājuma parakstīšana ļauj atvērt piedāvājumus un piekļūt pretendentu piedāvājumiem, kā arī piedalīties vērtēšanas procesā. Ja iepirkuma komisijas loceklis Elektronisko iepirkumu sistēmas iepirkuma komisijas vidē tiek pievienots vēlāk, tas paraksta apliecinājumu, kas ir piekritīgs attiecīgajam iepirkuma procedūras posmam, kura laikā tas tiek pievienots.

!!! Jāņem vērā, ka Likuma 42. panta pirmās daļas 4. punktā⁴ ir noteikts izslēgšanas nosacījums – pasūtītājs izslēdz kandidātu vai pretendentu no dalības iepirkuma procedūrā, ja iepirkuma dokumentācijas sagatavotājs (pasūtītāja amatpersona vai darbinieks), iepirkuma komisijas loceklis vai eksperts ir saistīts ar kandidātu vai pretendentu šā likuma 25.panta pirmās un otrās daļas izpratnē vai ir ieinteresēts kāda kandidāta vai pretendenta izvēlē un pasūtītājam nav iespējams novērst šo situāciju ar mazāk kandidātu vai pretendentu ierobežojošiem pasākumiem.

Atkarībā no tā, attiecībā uz kuru personu tiek konstatēts interešu konflikts, pasūtītāja rīcība interešu konflikta novēršanai var atšķirties.

Ja, piemēram, interešu konflikts konstatēts Darbiniekam, to faktiski nav iespējams novērst citādāk kā izslēdzot attiecīgo kandidātu vai pretendentu, ar kuru Likuma 25.panta pirmās vai otrās daļas saistība ir konstatēta, vai arī pārtraucot iepirkumu.

Ja interešu konflikta situācijā ir nokļuvis iepirkuma komisijas loceklis vai eksperts (ja vien iepirkuma komisijas loceklis vai eksperts nav vienlaikus arī gatavojis iepirkuma dokumentāciju), ir iespējama iepirkuma komisijas locekļa vai eksperta nomaina, ņemot vērā, ka pēc iespējas jāizvēlas kandidātus vai pretendentes mazāk ierobežojošs risinājums.

II Piegādātāja iepriekšēja iesaistīšanās

Likuma 18. panta ceturtnā daļā⁵ noteic, ka, ja kandidāts vai pretendents, vai juridiskā persona, kas ir saistīta ar kandidātu vai pretendentu, konsultēja pasūtītāju vai

⁴ Līdzīgs regulējums ietverts arī Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 48. panta pirmās daļas 4.punktā

⁵ Līdzīgs regulējums ietverts arī Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 22. panta ceturtnajā daļā

citādi iesaistījās iepirkuma sagatavošanā, pasūtītājs nodrošina, ka attiecīgā kandidāta vai pretendenta dalības dēļ iepirkumā netiek ierobežota konkurence, paziņojot citiem kandidātiem un pretendentiem būtisku informāciju, kura tika sniegta, kandidātam vai pretendentam iesaistoties iepirkuma sagatavošanā, vai kura izriet no šādas iesaistīšanās, un nosakot atbilstošu termiņu attiecīgi pieteikumu vai piedāvājumu iesniegšanai. Attiecīgi Likuma 42. panta pirmās daļas 5. punktā⁶ ir paredzēts pasūtītāja pienākums izslēgt kandidātu vai pretendentu no dalības iepirkuma procedūrā, ja kandidātam vai pretendentam ir konkurenci ierobežojošas priekšrocības iepirkuma procedūrā, ja tas vai ar to saistīta juridiskā persona iesaistījās iepirkuma procedūras sagatavošanā saskaņā ar šā likuma 18. panta ceturto daļu un šīs priekšrocības nevar novērst ar mazāk ierobežojošiem pasākumiem, un kandidāts vai pretendents nevar pierādīt, ka tā vai ar to saistītas juridiskās personas dalība iepirkuma procedūras sagatavošanā neierobežo konkurenci.

Birojs vērš uzmanību uz Likuma 18. panta ceturtajā daļā noteiktā regulējuma problemātiku, proti, Likumā ir noteikts, ka izslēgšanas nosacījumi (Likuma 42. panta pirmās daļas 5. punkts) ir saistīti ar kandidāta vai pretendenta iepriekšēju iesaistīšanos, tomēr attiecībā uz normā iekļauto frāzi “vai citādi iesaistījās iepirkuma sagatavošanā”, netiek precizēts, ka saistība var būt, piemēram, darbiniekam vai bijušajam darbiniekam. Arī Direktīvas 2014/24/ES 41. panta noteikumi par kandidātu un pretendentu iepriekšējo iesaistīšanos nenosaka citus gadījumus, kad pretendentam vai kandidātam ir priekšrocības iepirkuma procedūrā, savukārt Direktīvas 2014/24/ES 57. panta ceturtais daļas f) apakšpunkts noteic izslēgšanas noteikumu piemērošanu attiecībā uz iepriekšēju iesaistīšanos iepirkuma procedūrā.

Šajā gadījumā Eiropas Komisija (turpmāk – Komisija) ir sniegusi skaidrojumu, kā būtu jāinterpretē Direktīvas 2014/24/ES 41. panta un 57. panta 4. punkta f) apakšpunktā noteiktais regulējums.

Komisija ir norādījusi, ka Direktīvas 2014/24/ES 41. panta noteikumi ir saprotami plaši, proti, 41. pants attiecas uz **jebkuru situāciju**, kad tirgus dalībnieks⁷ ir iepriekšēji iesaistījies:

- šāds tirgus dalībnieks (kandidāts vai pretendents) ir fiziska persona vai juridiska persona (tādējādi ieskaitot šādas juridiskas personas darbiniekus);
- tas ir bijis iesaistīts vienā vai otrā veidā, t.i., neatkarīgi no tā, vai saistībā ar Direktīvas 2014/24/ES 40. pantu, vai ir bijis citādā ziņā iesaistīts iepirkuma sagatavošanā;
- šāda iesaistīšanās bijusi tieša (pats tirgus dalībnieks) vai netieša, t.i., izmantojot saistītu tirgus dalībnieku (neatkarīgi no tā juridiskās formas un ietverot šāda tirgus dalībnieka darbiniekus), kas vēlāk iesniegs piedāvājumu.

Eiropas Komisija ir norādījusi, ka šādās situācijās Direktīvas 2014/24/ES 41. pants paredz līdzsvaru starp, no vienas puses, vienlīdzīgas attieksmes principu (nodrošinot, ka daži tirgus dalībnieki nav negodīgi) un no otras puses, proporcionalitātes principu, nodrošinot, ka izslēgšanas noteikumu piemērošanai, kā noteikts Direktīvas 2014/24/ES

⁶ Līdzīgs regulējums ietverts arī Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 48. panta pirmās daļas 5. punktā

⁷ Kandidāts vai pretendents, vai juridiskā persona Likuma 18. panta ceturtais daļas izpratnē

57. panta 4. punkta f) apakšpunktā, **ir jābūt pēdējam līdzeklim**, kas jāpiemēro, un tikai tad, ja tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu. Tomēr jebkurā gadījumā pirms izslēgšanas noteikumu piemērošanas kandidātam vai pretendentam ir dota iespēja pierādīt, ka tā iepriekšējai iesaistei nav konkurenci ierobežojošas priekšrocības.

Tāpēc pirms izslēgšanas noteikumu piemērošanas, pamatojoties uz Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 4. punkta f) apakšpunktu (attiecīgi Likuma 42. panta pirmās daļas 5. punktu), pasūtītājam vispirms ir jāizvērtē, vai ir bijusi iepriekšēja iesaistīšanās iepirkuma sagatavošanā, kas faktiski dod attiecīgajam kandidātam vai pretendentam konkurenci ierobežojošas priekšrocības. Šāda iepriekšēja iesaistīšanās var būt tieša (tirgus dalībnieks vai tā darbinieki) vai netieša, t.i., ar saistīta tirgus dalībnieka starpniecību, neatkarīgi no tā juridiskās formas un ietverot šādu tirgus dalībnieka darbiniekus vai ar citu fizisku personu starpniecību, vai pat pasūtītāja darbiniekus, kuri bija iesaistīti iepirkuma sagatavošanā un kurus vēlāk nodarbina kandidāts vai pretendents. Šajā sakarā Direktīvas 2014/24/ES 41. panta formulējuma ierobežojoša interpretācija lielā mērā atņemtu tā mērķi.